

Eettinen päähkinä

Voiko ADHD-lääkkeen luovuttaa lapselle apteekissa?

Kysymys: Kymmenvuotias lapsi oli tullut oman Kela-korttinsa kanssa apteekkiin hakemaan ADHD-lääkkeitään. Apteekista oli soitettu huoltajalle, joka oli todennut, että jossain on lukenut, että tuon ikäinen voi omia lääkkeitä hakea. Voiko apteekki luovuttaa ADHD-lääkkeet alaikäiselle?

Vastaus: On poikkeuksellista, että 10-vuotias hakee itse reseptilääkkeitään. Kanta.fi -ohjeissa ei ole ikäraja apteekkiasioinnille, eikä periaatteellista tai lakiin perustuvaa kieltä lääkkeen luovuttamisesta lapselle ole. Asiassa mietittävää, miksi lapsi joutuu hakemaan lääkkeensä itse; onko esimerkiksi syytä olla huolissaan lapsen olosuhteista ja lääkehoidon asianmukaisesta toteutumisesta kotona? Ja koska kyseessä on väärinkäyttö- ja jälleenmyyntipotentialia omaava lääke, on huolellisesti harkittava, voiko ADHD-lääkkeen antaa 10-vuotiaalle mukaan. Jos lääke annetaan lapselle itselleen, on tärkeää pyrkiä varmistamaan, että lapsi saa vietyä lääkkeen asianmukaisesti kotiin.

Lapsen apteekkiasioinnille voi tuki olla perusteltu syy, kuten yksinhuoltajan koronainfektio. On myös tapauksia, joissa vanhempi ei osaa suomea, jolloin lapsi on tottunut asioimaan eri paikoissa perheensä kielitaitoisena. On myös valitettavia tilanteita, joissa lapsi voi olla perheestä aikuista kykenevämpi ja luotettavampi asioimaan apteekissa. Jos syntyy sellainen vaikutelma, että lapsi joutuu ottamaan ikävaihe huomioiden liikaa vastuuta asioistaan, on huoli syytä saattaa lastensuojeluviranomaisten tietoon.

Herättikö kannanotto ajatuksia tai mielteitä? Lähetä postia neuvottelukunnalle.

Ammattieettiselle neuvottelukunnalle voi lähettää kannanottoopyyntöjä apteekki-toimintaan liittyvistä eettisistä kysymyksistä (info@apteekkariliitto.fi).

Neuvottelukuntaan kuuluvat TT, yliopistonlehtori **Janne Nikkinen** (puheenjohtaja), farmaseuttinen johtaja **Charlotta Sandler** (pääsihteeri), proviisori **Johanna Salimäki** (sihteeri), apteekkari **Sari Eerikäinen**, apteekkari **Leena Penttilä**, proviisori **Johanna Kaasinen** ja farmaseutti **Kirsi Kotokorpi**.

Kysymyksestä ilmeni, että apteekki oli ottanut yhteyttä lapsen huoltajaan ja huoltajan puolesta lapsi olisi voinut hakea lääkkeensä itse. Puhelinasioinnissa on aina tietysti erityisen haasteellista varmistua huoltajan henkilöllisyydestä. Huoltaja ei tässä tapauksessa ole ehkä välttämättä ymmärtänyt, minkälaisesta lääkkeestä on kyse. Neuvottelukunnan mielestä ainakaan ensimmäistä lääketoimitusta ei pitäisi tehdä näin nuorelle lapselle itselleen, vaan lapsen lääkityksestä kotona vastaavan huoltajan tulisi olla mukana. Jos taas lapsi olisi hakemassa PKV-lääkkeitä toiselle henkilölle puolesta asioijana, olisi lääketoimituksesta syytä pidättäytyä ilman erityisen painavaa syytä, kuten ammattieettinen neuvottelukunta on suositellut kannanotossaan ”Lapset ja nuoret apteekin asiakkaina” vuonna 2006.

Nykyisin lääkäriin pitää kirjata jokaiseen reseptiin erikseen arvio lapsen päätöskykyisyydestä. Päätöskykyisen alaikäisen mahdollisesti toimiva reseptitiedon luovutuskielto kirjataan myös erikseen jokaiseen reseptiin, jota alaikäinen ei halua huoltajansa näkevän. Jos lääkäri on arvioinut lapsen päätöskykyiseksi ja lapsi ei ole kieltänyt reseptin näkymistä huoltajille, on lääkkeen antaminen lapselle itselleen huoltajan suostumuksella vakaammalla pohjalla kuin silloin, jos lääkärin arviota lapsen päätöksentekokyvystä ei ole tai arvio on, että lapsi ei ole päätöskykyinen. Jos lapsi on päätöskykyinen ja hän on kieltänyt reseptin näkymisen huoltajalle, on hän ainoa henkilö, joka voi lääkkeen hakea (ellei puolesta asioijalla ole esittäviä potilasohjetta tai reseptiyhteenvetotulostetta).

Jos lääkärin tekemää arviota alaikäisen potilaan päätöskyvystä ei ole ja/tai arviota ei tietojärjestelmän ongelmien takia näy apteekissa, voi lääkäriltä kysyä kantaa väärinkäyttöönkin soveltuvan lääkkeen toimittamiseksi lapselle itselleen. Lääkärillä on luultavasti enemmän tietoa perheen tilanteesta arvion tekemiseksi.

Kaikki selvittelytyö apteekissa on tehtävä asiallisen eleettömästi. On muistettava, että vaikka apteekissa lääkkeeseen liittyy tarkka kirjanpito ja toimitusvälien seuranta, minkä lisäksi ADHD-lääkkeen määrääminen ja toimittaminen vaativat tarkkuutta myös määräämisehtojen toteutumisen suhteen (Fimean ohjauskirje 17.2.2021), on lapsen ja hänen perheensä näkökulmasta luultavasti kyseessä tavanomainen lääke. Lapsen tai muunkaan asiakkaan läsnä ollessa ei tule käyttää sanaa ”huume” tai ”huumekaappi”, sillä apteekin tulee edistää lapsen ja vanhemman luottamusta lääkehoitoon.

Laillista estettä toimittamiselle ei ole, jos voidaan varmistaa turvallinen ja tarkoituksenmukainen lääkehoito. Apteekin on hyvä dokumentoida toimitusprosessi ja siihen liittyvät selvitykset, jos toimitusprosessi ei ole ollut tavanomainen. Lääke on aina mahdollista toimittaa alaikäisellekin farmaseuttista kokonaisharkintaa käyttäen.